

Тома Карлайль.

Законність і безправство *).

Зміст: „Божеське право королів.“ — Панування і послух. — Несправедливість мститься. — Post scriptum: В. Липинський про закони, монархізм і безправство.

„Божеське право королів.“ — Менше більше сто або і більше літ тому назад написали цю нісенітницю, таку гідну спожаління. Писання про цю нісинітницю тепер нечитані. Їх вкрила цвіль у бібліотеках нашого краю. Це шпаргалля сchezнуло зі світу без ніякої шкоди завдяки спокійному ходові життя.

Ми далекі від цього, щоби цей процес спиняти! Однаке рівночасно ми не повинні дозволити копицям цього шпаргалля так сchezнути, щоби вони нам нічого не залишили зі своєї духовости.

Я думаю так: Копиці цього шпаргалля щось означували. Вони були висловом якоєв правди, правди важної для всіх людей, про яку ми повинні памятати.

Візьмім це твердження: „Божеське право королів“.

В кожній людині негайно повстає якась божеська чеснота, коли її хтось поставить на голову кусень круглого металю та назве її королем. Хоч би це була людина, яку хтось принагідно вхопив та до якої може підійти із того із іншого боку. Така людина набирає божеських чеснот, так наче би то вона стала свого роду богом і наче би то божеськість давала їй змогу та право панувати над вами під кожним оглядом.

— Шо ж нам робити з таким твердженням? Нічого іншого, як тільки дозволити юому тихо спочити у цвіллі публичних бібліотек!

Але рівночасно я хочу щось сказати. Це думаютъ також і ті люди з божеським правом: В дійсності або якесь Боже Право, або тільки якесь чортівське беззаконня проникає королів і всі людські авторитети та взаємини, в які Богом створені люди можуть між собою входити. Або Боже Право або чортівське безправство. Одно або друге!

Останнє скептичне століття вчило нас, що світ — це якась парова машина. Але ж така наука — це цілковита брехня! В цьому світі існує Бог і Божа Святість або тільки їх заперечення. Панування і послух — це скрізь видно у духовому ділannі людей. Панувати і слухати — це найморальніше ділання серед людей.

*) Thomas Carlyle: „Über Helden, Heldenverehrung und das Heldentümliche in der Geschichte“, стор. 263 і 317.

Т. Карлайль (* 1795 — † 1881) англійський філософ, історик літератури, історик та суспільний політик. Головні твори: Крім названого „Про героїв... „Французька революція“, „Історія Фридриха Великого“.

Горе тому, що жадає послуху, коли він на нього не заслугоує. Горе тому, хто відказується від послуху, коли він до цього зобовязаний.

Я кажу: Ось тут Божий Занон! І закони, записані у старих пергаменах можуть також говорити: В основі кожного дормагання, з яким один звертається до другого, міститься або Божий Закон або чортівське безправство.

* * *

Князь з Ваймару завсіди говорив своїм приятелям: — Ви повинні бути бадьорі! Той наполеонізм — це безправство, це — брехня. Він не може довго тривати.

— Яка ж це правдива наука!

Чим більше той Наполеон топтав і по тиранськи гноїв світ, тим завзятіший мусів бути колись бунт цього світу проти нього. Безправство завсіди треба оплатити жахливо здвоєними відсотками!

Коли би Наполеон був занапастив свої найкращі гармати, або коли би був втопив в морі свій найкращий полк — це було би для нього ліпшим ніж те, що він розстріляв цього бідного книгяра Пальма. Це було очевидне, тиранське і розбишацьке безправство. Ніхто не міг цілковито затерти цього безправства. Не міг затерти, хоч би хотів його покрити тинком, грубим на цаль. Від цього безправства скипіли у глибині людські серця: від того та від інших, йому подібних. Очі людей горіли полум'ям придушеного вогню на вид цього безправства. Вони про нього думали та очікували слушного часу. І той час прийшов: Німеччина піднялася муром против Наполеона.

З цього, що робив Наполеон, останеться трівким в майбутньому те, що він робив справедливо, що природа хоче визнати правильним на основі своїх законів. Те, що в дійсності в ньому було. Те і нічо більше. Решта — це дим і мряка.

La saggiere ouverte aux talents. — Поле відкрите для таланів! — справжнє велике післанництво. Ще тепер всюди можна його примінити та виконати. Наполеон залишив це післанництво в дуже невикористаному стані. Він — великий *ébauche*. Він — сирий, ніколи невикінчений нарис.

А в дійсності, хто з великих людей був чимось іншим? Ах Наполеон відійшов в дуже сирому стані!

Переклав з нім. *M. K.*

* * *

Post scriptum.

Законність та безправство! Монархи і закони! Ось що проговорив В. Липинський:

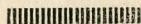
”... Монархізм — той дійсний, сильний, не альбанський — це боротьба за монархічний закон — закон честі і поваги — не тільки з руйнниками громадянами, а ще більше

з руйниками монархами, чи такими, що на монархів претендують. Прочитайте собі історію Англії і затямте це!“

„...Знаю, що на землі українській і в державі українській може удержанатись своя монархія тільки західного, англійського типу, а не типу східного, московського чи балканського: — монархія царствуюча, але не управляюча — монархія, ублагороднююча українських отаманів, а не монархія, сама даюча приклад отаманства — монархія, приклад джентельменства, а не монархія всякого джентельменства заперечення. Рабства, лякейства, політичного шахрайства, перфідії, трусливості і глупого славолюбія — все це під назвою українського гетьманства — я не визнавав і не проповідував ніколи“.

— Коли „гетьманцями—монархістами“ стануть звати себе люди, в яких довголітня політична розпуста і мандрівки по різних політичних партіях виснажили всю віру, всю ідейність, дисциплінованість, товарискість, і оставили в душі лише зварища, повні злоби, заздрості, перфідії і звичок до політичного крутийства — коли такі люди, через своє викоління і озлоблення, підуть служити якомусь гетьману—отаману та стануть вимагати від громадянства для себе особливої пошани, формально за те, що вони „опора трону“, а фактично за те, що вони по рабськи стукають каблуками перед „Ясновельможним“ — то заявлю, що *такий монархізм буде найгіршою фармою правління, яку тільки Україна може мати, і що прокляття за такий монархізм нехай не спадає на мою голову, бо я перед ним осторігав і проти нього боровся“.*)*

*) „Збірник Хліборобської України“, стр 30, 31 і 32.

Коли Ви хочете Української Держави, то пам'ятайте, що штука будови і зберігання Держав лежить вся в умінню керувати існуючими вже інстинктами і хотіннями.

B. Липинський.

Тільки великим хрестовим походом Духа на українське пекло тілесних пристрастей і хаосу матерії можна сформувати Україну. Чи здатні Ви, інтелігенти українські, такий хрестовий похід Духа розпочати?

B. Липинський.